

1997'den bugüne

Since 1997

Halûk Çağlayaner¹

Değerli Okuyucular,

Editörler kurulumuz, son toplantısında, Dergimizin Eylül 2012 sayısının başyazısını yazma görevini bana lütfetti. 1997 Mart'ında yayın hayatına atılan Aile Hekimliği Dergisi'nin ilk sayısını önüme koydum, düşündüm; ne kadar çok zaman geçmiş, köprülerin altından ne kadar çok su akmıştı... 1983'te aile hekimliği tıpta uzmanlık tüzüğünde yer almış, 1984'te ilk aile hekimliği anabilim dalı kurulmuş, Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği ise 1990'da kurulmuş, ilk Türkçe telif aile hekimliği kitabı 1995-1996'da yayınlanmıştı. Dergimiz yayın hayatına atıldığında Derneğimizin üye sayısı 250 civarında idi... Ne var ki bir başka açıdan bakıldığında 15 yıl toplumların hayatında nerede ise hiç mesabesindedir.

“Fatih İstanbul'u kuşatırken Gutenberg basacağı ilk kitabı hazırlıyordu; üç yıl uğraştıktan sonra 1455'te bastı. Basımcılığın yol açtığı ilk hareketlerden biri, Martin Luther'in İncil'i Almanca'ya çevirerek Roma Kilisesi'ne karşı gelişle dinde uyanış, II. Beyazıt (1481-1513), I. Selim (1512-1520), Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566) zamanlarına rastlar. 1500'lü yıllarda 60'tan çok Alman şehrinde matbaa açılmıştı. Avrupa'da yalnızca 15. yüzyılda 1.700 matbaa kurulduğu, 15-20 milyon kitap basıldığı tahmin edilmektedir.”^[1]

Osmanlı topraklarındaki ilk matbaayı 1492'de İspanya'dan sürülen Museviler kurdu, onları 1567'de Ermeniler, 1627'de Rumlar izledi. Türkçe ilk basılı kitap, Gutenberg'in ilk basılı eserinden 274 yıl sonra 1729 yılında ortaya çıkabildi.^[2] Ne var ki bu ilk matbaa, yöneticilerin izin verdiği bir grup âkil adamın işi idi. Bir başka deyişle, henüz toplumda basılı kitaba talep yoktu. Kitabın ve gazetenin gündelik hayatın ayrılmaz parçası haline gelmesi

için Tanzimat yıllarını, özellikle de 1860'ları beklemek gerekecektir.^[2]

Askerî tıbbiye 1827'de kurulmuştu; aktardığım nedenlerle, o tarihte Türkçe tıp eğitimi kitabı yoktu. Mülki (sivil) tıbbiyenin kuruluşu için de 40 yıl beklemek gerekti; 1867. İşte bu dönemde, tıbbiyede açılan “mümtaz (seçkin) sınıf” öğrencileri – bin bir güçlüğü aşarak – tıp eğitimini – II. Mahmut'un öngördüğü gibi – Türkçeleştirdiler (ne garbettir ki bugün, daha yüksek puan alan öğrencilere tıbbi yabancı dilde okutuyoruz). Mülkî tıbbiye mezunlarına mecburi hizmet konarak taşraya “memleket hekimleri” gönderilmeye 1871'de başlandı. Onu 1913'te hükümet tabipliği, [1946 – 1955]'te – aile hekimliğinin atası – “genel sağlık uzmanlığı/sağlık merkezleri“, 1963'te ise sağlık ocakları izledi.^[3]

Saygın tıp tarihçisi Erdem Aydın değerli monografisinin önsözünde “sağlık hizmetlerinin yürütülmesi için ülkemizde son 50-60 yıldır sistemli, kimliği belirli, bilinçle ortaya konmuş bir hizmet organizasyonu ya da modelinden söz etmek güçtür. Bugüne kadar yapılanları hizmet için “altyapıyı” geliştirmek yolunda atılmış adımlar olarak değerlendirebiliriz. Bu nedenle Türkiye'deki duruma ilişkin “sağlık modelleri ya da organizasyonu tarihi” gibi bir isim kullanmanın yanlış olacağını düşünerek kitabımıza ilgili bakanlığın taşra teşkilatlanması anlamına gelen “Türkiye'de Sağlık Teşkilatlanması Tarihi” adını verdik” der.^[4] Bugün, bakanlığın – birbirini izleyen farklı dönemlerin birikimiyle oluşturulan – birinci basamak taşra teşkilatını yok ederek - yürürlüğe koyduğu “aile hekimliği uygulamasını” tarih değerlendirecektir.

Bütün bu bildiğiniz konuları geçmişten günümüze kuşbakışı bir görünüm elde edebilmemiz için özetledim: 17. yüzyıldaki büyük kaçğundan (çift bozumu) başlayarak

¹⁾ Türkiye Aile Hekimliği Dergisi Editörü; Uzm. Dr., İstanbul

Osmanlı'nın Doğu Roma'dan tevarüs ettiği toprak düzeni bozulmuştu. Bir devletin yakın ve uzak yerleşimlerine sağlık hizmeti ulaştırabilmesi ancak malî, iktisadî, dış ve iç politika dengeleri açısından sağlam olmasıyla mümkündür. Bir başka deyişle sağlık hizmeti sunumu kendi içinde başlayıp sonlanan bir fenomen değil, ülke ekonomi-politiğinin bir türevidir.

Ne var ki bunu, gündelik hayatımızda bu şekilde derinlemesine düşünmediğimiz gibi, canı yanarak sağlık hizmeti almaya koşan vatandaş da düşünemez: Karşısında tek sorumlu vardır; sağlık çalışanı. Bu kısacık yazıda ayrıntısına giremeyeceğimiz nedenlerle yüzyıllardan beri ülkemizde sağlıklı bir birinci basamak hizmet ağı kurulamamıştır. Sağlık çalışanlarına karşı şiddet son yıllarda bir salgın gibi yayılmaktadır. Bizim görevimiz mesleğimizin gereklerini yerine getirmektir. Bize insanca çalışma koşulları sağlamak, bizi üstlenebileceğimizin üzerinde bir klinik yükü ile karşı karşıya bırakmamak ise yöneticilerin işidir. Sağlık çalışanının talihsizliği şuradadır ki, o, geçmiş geçmiş bütün kötü yönetimlerin yol açtıkları – ve bugün karşılaştığımız hercümercin – tek sorumlusu olarak görülür, popülist yönetimler sağlık çalışanını bir paratoner gibi kullandığında yüzyılların öfkesi üzerine toplanır.

1997'den bugüne çok sayıda aile hekimliği anabilim dalı kurulmuş, çok sayıda akademisyenimiz yetişmiştir. Aile hekimliği kitaplığı zenginleşmiş, çok sayıda kitaba, çok sayıda aile hekimliği dergisi de eklenmiştir.

Türkiye Aile Hekimliği Dergisi olarak bugüne kadar tıbbî ve malî bağımsızlığımızı, özenli Türkçemizi koruyarak örnek oluşturmaya çalıştık. Yukarıda andığımız tarihi gelişim nedeniyle bizim daha çok okumamız ve “ses bayrağımıza”; dilimize diğer ülkelerden daha çok özen

göstermemiz gerekiyor. Unutmayalım ki bu konudaki sorumluluk sadece editörler kurulunun değil, bütün aile hekimlerindedir: Bir dergiye ne kadar çok nitelikli makale gelirse, dergi o kadar ileri gider. Akademik yükseltme sınav jürilerinin her adayın dosyasında “Türkiye Aile Hekimliği Dergisi'nde yayınlanmış en az bir araştırma bulunması” koşulunu araması da Derneğimizin Dergisini yüceltecektir. Bir araştırmayı bilimsel kılan kullanılan yöntemlerin karmaşıklığı değil, bilime uygunluğudur. Bu vesile ile ilk baskısını 1996'da yapan – bildiğim kadarıyla 10. baskısı da tükenen – TÜBİTAK yayını Robert A. Day imzalı “Bilimsel makale nasıl yazılır, nasıl yayımlanır?” kitabını masanızdan ırak etmemenizi salık veririm. Size küçük görüne de klinik deneyimlerinizin ilgi çeken yönlerini kaleme alın. İçerik saklı kalmak kaydıyla, biçimsel açıdan en iyi makalenin arı duru bir Türkçe ile yazılmış, İngilizce özeti de o dilin kurallarına uygun makale olduğunu unutmayın. Bugün Derneğimiz büyüdü, imkânları arttı, aile hekimliği alanında faaliyet gösteren pek çok kardeş kuruluş hayat kazandı. Bugüne kadar sürdürdüğümüz titizliğin yeni dönemde de sürdürüleceği inancıyla ve saygıyla Dergimizin Eylül 2012 sayısını dikkatinize sunuyorum.

Kaynaklar

1. Berkes N. Türkiye'de Çağdaşlaşma. 13. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 2008. s. 37.
2. Baysal J. Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş. 2. Baskı. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi; 1992. s. 68-82.
3. Çağlayaner H. Türkiye'de Sağlık Çağdaşlaşması. İstanbul: Deomed; 2012. s. 109, 114, 149, 174.
4. Aydın E. Türkiye'de Sağlık Teşkilatlanması Tarihi. Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık; 2002. s. vi.